

“Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΟΡΙΟΥ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΗ ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ,,* ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΠΕΝΕΚΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΠΕΝΕΚΟΥ

Παρέδρου του Παιδαγ. Ίνστιτούτου

Ο μεταρρυθμιστικός Νόμος 4379)64 δρίζει ότι «άπαντες οί έν Ελλάδα κατοικοῦντες παίδες Ἑλλήνων πολιτῶν καί τῶν δύο φύλων ὑπόκεινται εἰς ὑποχρεωτικήν ἐκπαίδευσιν ἀπό τοῦ ἑοῦ (ἤτοι τουλάχιστον ἡλικίας 5 ἐτῶν καί 6 μηνῶν κατὰ τήν πρώτην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους τῆς εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἐγγραφῆς των) μέχρι τοῦ 15ου ἔτους τῆς ἡλικίας των».

Ἐπάρχει ἐδῶ μιὰ διπλοδιάστατη καινοτομία γιὰ τήν Ἑλληνική Ἐκπαίδευσιν μέ τεράστιες κοινωνικές, ψυχολογικές καί ἐθνικές συνέπειες: ἡ πρὸς τὰ πάνω καί πρὸς τὰ κάτω ἀύξηση τῆς βασικῆς παιδείας, πὺ θὰ μπορούν νὰ παίρνουν τὰ Ἑλληνόπουλα δωρεάν. Τὸ μέτρο τοῦτο χαιρετίστηκε ἀπὸ τήν πλειονότητα τοῦ πνευματικοῦ μας κόσμου — καί πρῶτ' ἀπ' ὄλα ἀπὸ τὸ λαὸ μας — μ' ἐνθουσιασμό σάν ἐλπιδοφόρο μήνυμα γιὰ τήν κοινωνική ἀναγέννηση καί τήν ἐθνική προκοπή. Δὲν ἔλειψαν, ὡστόσο, καί οἱ μεμψιμοιρίες καί οἱ φόβοι, ἀκόμη καί οἱ ἀντιδράσεις γιὰ τὸ μεγάλο, ὅσο καί ἀναγκαῖο τοῦτο τόλμημα.

Οἱ περισσότερες ἀπὸ τίς ἀντιδράσεις αὐτὲς ἦρθαν σάν φυσική συνέπεια αὐτοῦ τοῦ τολμήματος καί προκάλεσαν γόνιμες συζητήσεις. Ἐπάρχει ὅμως καί μιὰ σειρά ἀπὸ ἀδικαιολόγητα ζοηρὲς ἀντιδράσεις γιὰ θέμα μικρότερης σχετικὰ σημασίας, γιὰ τὴ μείωση δηλαδή τῆς ἡλικίας εἰσόδου τοῦ παιδιοῦ στὸ σχολεῖο. Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι ὁ θόρυβος, γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτό, ξεπήδησε ἀπὸ τοὺς πῶ ἄμεσα ὑπεύθυνους γιὰ τήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν, τοὺς δασκάλους καί τοὺς γονεῖς. Ὁ φόβος πὺ διατυπώθηκε ἦταν, πὺς τὸ παιδί, παίρνοντας τὸ βάρος τῆς σχολικῆς ἐργασίας σὲ μικρότερη ἡλικία, μπορεῖ νὰ ὑποστῇ κάμψη τῶν πνευματικῶν του δυνάμεων καί ψυχολογική ἀνατροπή. Πάνω σ' αὐτὸ γράφηκαν ἄρθρα σὲ περιοδικὰ κι' ἐφημερίδες, ἔγιναν ὀμιλίες καί παραστάσεις ἀπὸ ἀρμόδιους καί ἀναρμόδιους, διατυπώθηκαν ἀκόμη καί διαμαρτυρίες πὺ ἔπαιρναν τὴ μορφή πότε σοβαρῆς ἐπιχειρηματολογίας καί πότε συναισθηματικῆς — δημαγωγικῆς ἴσως — ἀντίδρασης.

Ἄλλ' ἄς ἰδοῦμε τὰ πράγματα ἀπὸ κοντά.

Ἀφήνοντας κατὰ μέρος ὅσους πῆραν θετική στάση ἀπέναντι στὸ θέμα τοῦτο, θ' ἀναφερθοῦμε σὲ τέσσερις ομάδες ἀντιδράσεων. Ἡ πρώτη ἔχει τὴν πηγή της στοὺς ἴδιους τοὺς δασκάλους. Ἡ Διδασκαλικὴ Ὀμοσπονδία, πρὶν ἀκόμη ψηφιστῇ τὸ Νομοσχέδιο ἀπὸ τὴν Βουλὴ, εἶχε σπεύσει νὰ ἐκφράσῃ, μέ Ἐπόμνημά της, τὴν ἀνησυχία μήπως τὸ νέο μέτρο γίνῃ ἡ ἀρχὴ γιὰ «κάθετη πτώση τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου». Στὸν ἴδιο περίπου τόνο ἀπάντησαν καί οἱ δάσκαλοι σάν ἄτομα σὲ μεγάλο ποσοστό.

Ἀναμφισβήτητα ἡ κίνηση αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐρμηνευτῇ διπλά: ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά βάραινε τὸ πάθος τῶν δασκάλων μας γιὰ τὴν ἄρτια μόρφωση τῶν παιδιῶν κι ἀπὸ

(*) Ὀμιλία ἀπὸ τὸ Ε.Ι. Ραδιοφωνίας πὺ μεταδόθηκε στίς 10-2-1966.

τήν ἄλλη κάποια ὑποσυνείδητη, ἴσως, φοβία πὼς ἡ ἐνασχόληση μὲ παιδιὰ μικρότερης ἡλικίας θὰ τοὺς ἐμείωνε ἐπαγγελματικά. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε πὼς οἱ δάσκαλοι μας εἶχαν πικρὲς ἐμπειρίες ἀπὸ παλιότερες προσπάθειες «ύφαρπαγῆς», θὰ ἔλεγα, δικαιωμάτων παιδείας μὲ τὸ πρόσχημα ἐνίσχυσης τῆς Μέσης Παιδείας (τοῦ παλιοῦ Γυμνασίου) μὲ μέτρα πὸν χαντάκωναν κυριολεκτικὰ τὴ λαϊκὴ μόρφωση. Εὐτυχῶς, σήμερα, τέτοιο πρᾶγμα δὲ συμβαίνει, γιατί καὶ τὸ ἑξαχρονο λαϊκὸ σχολεῖο διασφαλίζεται καὶ προστατεύεται καὶ δωρεὰν παιδεῖα ὡς τὰ 15 χρόνια γιὰ ὅλους νομοθετεῖται.

Ἡ δευτέρη ομάδα ἀντιδράσεων ξεκίνησε ἀπὸ τοὺς γονεῖς — εὐτυχῶς ἀπὸ μικρὴ μειονοψηφία. Φυσικὰ οἱ ἀνησυχίες τοὺς εἶναι χρωματισμένες μὲ ἔντονο συναισθηματισμὸ πὸν ἀντανακλᾷ πότε τὴ δύναμη τῆς συνήθειας καὶ τῆς παράδοσης — εἶχαμε συνηθίσει στὸ μαγικὸ ἀριθμὸ ἑπτὰ σὰν ἀρχὴ τῆς σχολικῆς ζωῆς — καὶ πότε ὑποσυνείδητους φόβους συνδεμένους μὲ τὴν μητρικὴ καὶ πατρικὴ κηδεμονία. Εἶναι φανερὸ πὼς ἡ πλειονότητα τῶν γονέων δὲ σκέφτηκε ποτὲ — δὲ θὰ μπορούσε νὰ σκεφτῆ — μὲ βία τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα γύρω ἀπὸ τὸ ὠρίμασμα τοῦ παιδιοῦ ἢ τὴν ἀναγκαιότητα τῶν καιρῶν μας. Ὅσοι ἔβλεπαν τὰ πρᾶγματα μὲ διαφορετικὴ προοπτικὴ, εἶχαν προφτάσει τὸ νομοθέτη... παρανομώντας: μᾶς εἶναι πιά γνωστὲς οἱ δίκες «διορθώσεως τῆς ἡλικίας» πὸν ἀποσκοποῦσαν στὴν ἐξοικονόμηση ἑνὸς ἔτους προωμότερων σπουδῶν.

Ἐπάρχει καὶ τρίτη κατηγορία ἀνθρώπων. Αὐτοί, σοβαρὰ πιά, ἐπικαλοῦνται ἐπιστημονικὰ δεδομένα ἀπὸ τὴ Βιολογία καὶ τὴν Ψυχολογία γιὰ νὰ ἀποδείξουν πὼς ἡ ἐλάττωσι τοῦ χρόνου εἰσόδου τοῦ παιδιοῦ στὸ σχολεῖο εἶναι ἀντιπαιδαγωγικὴ καί, γι' αὐτὸ, ἀπαράδεκτη. Θὰ ἐπανέλθωμε στὶς ἀντιρρήσεις τοὺς. Πρὶν ὅμως, θὰ ἤθελα ν' ἀναφερθῶ σὲ μιὰ τελευταία, ἴσως σοβαρότερη, ἐπιχειρηματολογία γύρω ἀπὸ τὸ ἐπίμαχο θέμα. Κυκλοφορεῖ ἡ ἰδέα πὼς οἱ ἐδαφολογικὲς καὶ κλιματολογικὲς συνθήκες μεγάλου μέρους τῆς χώρας μας εἶναι τέτοιες πού, κι ἂν ἀκόμη ὄλα τὰ ἄλλα ἐπιχειρήματα μπορούσαν ν' ἀποδειχτοῦν λαθεμένα ἢ ἐξεζητημένα, στὴν πράξη ἡ καινοτομία αὐτὴ δὲ θὰ εἶχε γόνιμα ἀποτελέσματα. Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ μᾶς διαφεύγει πὼς ἀπὸ τὴν πατρίδα μας δὲν ἔλειψεν ὁ ὑποσιτισμὸς καὶ οἱ χαμηλὲς ὑγειονομικὲς συνθήκες ζωῆς, τόσο στὸ χωριὸ ὅσο καὶ στὶς πόλεις, ὅπου τελευταία κατακλύζονται ἀπὸ ἐπήλυδες τῆς ὑπαίθρου στοιβαγμένους σὲ θλιβερὰ παραπήγματα. Ὅλα αὐτά, διερωτῶμαι κι ἐγώ, μήπως εἶναι ἀνασχετικὰ στὴν κανονικὴ ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ καὶ στὴ συναισθηματικὴ του σταθερότητα καὶ μήπως ἔχουν δίκιο πὸν μᾶς κατηγοροῦν ὅτι βλέπουμε τὰ πρᾶγματα μέσα ἀπὸ τὸ «φιλντισένιο πύργο» τῆς Ἀθήνας κι ἀπὸ τοὺς δρόμους, ὅπου μονάχα «καλότυχα παιδιὰ» ἐπὶ οὐρανῶν γιὰ τὸ σχολεῖο τοὺς.

Γι' αὐτὸ ἄς ἔλθωμε στὴν οὐσία. Ἐγινε σι' ἀλήθεια τέτοια «κάθετη πτώση» στὴ φοίτηση, ὥστε νὰ δικαιολογητῆ ὁ θόρυβος; Οἱ ἀριθμοὶ μᾶς δείχνουν πὼς ἡ διαφορὰ ἀπὸ τὸ προηγούμενο καθεστῶς δὲν ξεπερνᾷ τοὺς τρεῖς μῆνες. Νὰ γιατί: Σύμφωνα μὲ τὸν παλιὸ Νόμο τὸ παιδὶ πήγαινε σχολεῖο, ἂν στὶς 31 τοῦ Δεκέμβρη τοῦ ἔτους τῆς ἐγγραφῆς του συμπλήρωνε τὰ ἕξι τοὺς χρόνια, ἂν δηλαδὴ τὴν πρώτη τοῦ Ὀκτώβρη ἦταν 5 ἐτῶν καὶ 9 μηνῶν. Μὲ τὸ νέο Νόμο ἐγγράφονται στὸ σχολεῖο, ἂν τὴν πρώτη τοῦ Ὀκτώβρη εἶναι 5 ἐτῶν καὶ 6 μηνῶν. Μ' αὐτὰ τὰ δεδομένα ἡ ὄλη διαμάχη κινδυνεύει νὰ καταντήση μιὰ δονκιχωτικὴ περιπέτεια. Κι ὡς ἕνα σημεῖο εἶναι. Ἐκεῖνο πὸν φόβισε, ἴσως, τοὺς δασκάλους εἶναι ἡ ἀσυνήθιστη εἰκόνα πὸν παρουσίασε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ τάξη τοὺς. Μὲ τὸ παλιὸ καθεστῶς εἶχαν στὴν τάξη τοὺς παιδιὰ 6 ἐτῶν καὶ 9 μηνῶν (ἡ ἀνώτερη ἡλικία). Τώρα, ἐνῶ χάνουν τὸ ποσοστὸ αὐτὸ, ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν ἕνα ποσοστὸ παιδιῶν 5 ἐτῶν καὶ 6 μηνῶν (ἡ μικρότερη ἡλικία). Ἄν λάβωμε ὑπ' ὄψη μας πὼς ἡ διαφορὰ τῶν τριῶν μηνῶν εἶναι μεγάλης σημασίας γιὰ τὴν ἡλικία αὐτὴ, καταλαβαίνουμε ὅτι δημιουργεῖται ἕνα σχετικὰ νέο παιδαγωγικὸ κλίμα στὴν τάξη αὐτὴ. Ἀλλὰ σίγουρα τὸ κλίμα αὐτὸ καὶ

οί τυχόν δυσκολίες θα εκλείψουν με τον καιρό, καθώς θα γίνεται ή βαθμιαία προσαρμογή της ψυχολογίας του δασκάλου και της συμπεριφοράς του στις νέες συνθήκες της τάξης.

Αν υπάρχει ερώτημα στην όλη υπόθεση, αυτό πρέπει ν' αναφέρεται στο ποσοστό των ανώριμων μαθητών ή των ανίκανων να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα και στις αναγκαίες μεθοδολογικές προσαρμογές. Το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο έχει αναλάβει να μελετήσει το θέμα τούτο και να εισηγηθῆ ανάλογα.

Ένα δεύτερο σημείο είναι ότι ή χρονική διαφορά δέν πρέπει ν' αποτελέση τὸ μέτρο κρίσης σ' ὅποια μας σκέψη ή ἐνέργεια. Τὸ πρωταρχικὸ ερώτημα εἶναι ἂν στην ἡλικία τῶν 5 ἐτῶν και 6 μηνῶν εἶναι τὸ παιδί ἔτοιμο (φυσιολογικά, και πνευματικά) για σχολική μαθητεία, για συστηματική, μ' ἄλλα λόγια, μάθηση. Ὑπάρχουν ἐδῶ διχογνωμίες. Τὰ χρονικά ὄρια και ὁ ἐκλαϊκευτικὸς σκοπὸς τῆς ἐκπομπῆς δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἐκταθοῦμε σ' αὐτές. Θα σταθοῦμε, γι' αὐτό, στὰ σπουδαιότερα σημεία:

Για νὰ εἶναι ἱκανὸ τὸ παιδί για σχολική ἐργασία πρέπει: νὰ καταλαβαίνει τὰ σύμβολα (γράμματα, ἀριθμοὺς κ.τ.δ.). νὰ μετέχη στις ἐργασίες τῆς ομάδας, νὰ συγκεντρώνεται σ' ἕνα σκοπὸ, νὰ ἐναρμονίζει τις αἰσθήσεις του. Ὑπάρχουν ἀδιάψευστες μαρτυρίες, πού μᾶς παρέχουν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος οἱ περιπτώσεις παιδιῶν τῶν ὁποίων ἐγινε διορθωση ἡλικίας και πῆγαν στὸ σχολεῖο στὰ 5 περίπου χρόνια τους και ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ή δουλειὰ στὰ Νηπιαγωγεῖα με παιδιά 4 — 6 ἐτῶν, πὼς τὸ Ἑλληνόπουλο τῶν 6 ἐτῶν ἔχει ἀναπτύξει σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ τις ἱκανότητες αὐτές. Εἶναι γνωστὸ πὼς στὰ περισσότερα Νηπιαγωγεῖα τὰ νήπια μαθαίνουν ἀριθμοὺς και γράμματα, ἐκτελοῦν ὁμαδικές ἐργασίες, συζητοῦν για ὅλα τὰ πράγματα πὸν πέφτουν στην ἀντίληψή τους.

Σὲ ξένες χώρες οἱ τάξεις τῶν νηπίων ἐργάζονται σὲ καθαρά σχολικὸ πρόγραμμα. Σὲ πολλές χώρες, ἐξ ἄλλου, ὅπου ή φοίτηση ἀρχίζει μετὰ τὸ ἕκτο ἔτος, ἔχει γενικευθῆ ὁ θεσμὸς τῶν Νηπιαγωγείων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐμπειρικά αὐτὰ δεδομένα και οἱ ἐπιστημονικές ἔρευνες τῶν τελευταίων ἐτῶν μᾶς πείθουν πὼς ή μάθηση μπορεῖ ν' ἀρχισῆ ἀπὸ ἀκόμη πιὸ χαμηλὴ ἡλικία. Τονίζουν μάλιστα πὼς ή μάθηση στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἀποφασιστική για τὴν παραπέρα προκοπή τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνας ἀπὸ τοὺς στόχους τῶν ἐρευνῶν τῆς τελευταίας δεκαετίας εἶναι τὰ σχολικά προγράμματα και ἰδιαίτερα νὰ βρεθῆ σὲ ποιά ἡλικία και με ποιά μορφή μποροῦν νὰ διδαχτοῦν τὰ μαθήματα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Ὅλες οἱ ἔρευνες καταλήγουν στὸ συμπέρασμα πὼς ὑπῆρξαμε ὑπερβολικά ὀλιγαρχεῖς στις ἀπαιτήσεις μας ἀπὸ τὸ παιδί και πὼς (μεταφράζω) «τὸ παιδί μαθαίνει γρηγορώτερα και σὲ πρῶτο μὲν ἡλικία ἀπ' ὅ,τι μέχρι τώρα πιστεύαμε και τὸ ερώτημα ἂν και σὲ ποῖο βαθμὸ τὸ Πρόγραμμα και, ἀκόμη, ή Ὀργάνωση τῆς Ἐκπαίδευσης χρειάζεται ν' ἀναμορφωθοῦν, ὥστε ν' ἀνταποκρίνονται σ' αὐτές τις ἱκανότητες, εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σοβαρά». Μάλιστα, ὁ καθηγητῆς Bruner διατύπωσε, σ' ἕνα ἐπαναστατικὸ του βιβλίο, τὸν παρακάτω ἀφορισμὸ: «Ὅλα τὰ μαθήματα (ὅλες οἱ ἐπιστῆμες πιὸ σωστά) μποροῦν νὰ διδαχτοῦν σ' ὅλα τὰ παιδιά και σ' ὅλες τις ἡλικίες, ὅταν δοθοῦν σὲ μορφές πὸν ὑπηρετοῦν με συνέπεια τὴ φύση τῆς ἐπιστῆμης και τὴ φύση τοῦ μαθητῆ. Πολλοὶ πειραματίστηκαν και κατάφεραν νὰ διδάξουν με ἐπιτυχία τετραγωνικές ρίζες και ἐξισώσεις σὲ παιδιά τῶν πρῶτων τάξεων και γραφομηχανὴ σὲ παιδιά προσχολικῆς ἡλικίας κοινῆς νοημοσύνης κ.δ.κ.

Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά; Σημαίνουν πὼς τὸ ὅλο θέμα εἶναι θέμα οὐσίας τῆς Ἀγωγῆς. Εἶναι θέμα ὀργάνωσης τῆς σχολικῆς ζωῆς, προγράμματος, βιβλίου, μεθόδου και δασκάλου. Τὸ πρῶτο μέλημα μιᾶς ἐπιστημονικῆς Ἀγωγῆς εἶναι ή ἀναπροσαρμογή τῶν σχολικῶν προγραμμάτων σύμφωνα με τὰ πορίσματα τῶν παιδαγωγικῶν

ἐπιστημῶν γύρω ἀπὸ τὴν παιδικὴ φύση καὶ τὴ σχολικὴ μάθηση. Καὶ προέχει ἐδῶ ὄχι ἡ ποσότητα καὶ ἡ μετακίνηση τῆς ὕλης, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ συμβῆ στὴ Μέση (Δευτεροβάθμια) Ἐκπαίδευση, ἀλλ' ἡ ποιότητα ποὺ εἶναι θέμα μ ο ρ φ ῆ ς καὶ ὁ ρ γ ά ν ω σ η ς τῆς ὕλης. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ γίνῃ καὶ μὲ τὰ σχολικὰ βιβλία ποὺ, μὲ τὴ μορφή ποὺ κυκλοφοροῦν σήμερα, μπορεῖ νὰ πλουτίζουν τὸν ἐκδότη καὶ τὸ συγγραφέα μὲ χρῆμα ὄχι ὅμως καὶ τὴ ψυχὴ καὶ τὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν μας μὲ γνώση.

Ἄς μὴν ξεχνᾶμε, ἐξάλλου, πὼς τὰ παιδιά σήμερα ἔρχονται στὸ σχολεῖο μὲ καλύτερες ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ προϋποθέσεις. Ἐχει ἀποδειχτῆ καὶ ἐπιστημονικὰ πὼς εἶναι βιολογικὰ περισσότερο ἀναπτυγμένα, γιὰτὶ καὶ καλύτερα σιτίζονται καὶ σὲ ὑγιεινότερες συνθῆκες ζοῦν. Οἱ φραγμοὶ γιὰ ἐπικοινωνία ἐξέλιπταν μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς συγκοινωνίας. Οἱ πλουσιοὶ ἐρεθισμοὶ, (ραδιόφωνο, κινηματογράφος, ἔντυπα κ.λ.π.) καὶ τὸ ὑψωμένο γενικὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο τῆς ἐποχῆς μας συντελοῦν στὴν ταχύτερη πνευματικὴ ἀνάπτυξη.

Συμπέρασμα: Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι ἀπόλυτα λυμένο, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουμε σοβαρὰς ἐνδείξεις ἀντίθετες μὲ τὸ μέτρο γιὰ προσιμότερη φοίτηση στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο. Ἀντίθετα, ἔχουμε πολλὰ ἐνθαρρυντικὰ δεδομένα. Ἄν ὑπάρχη πρόβλημα, γιὰ τὴν πατρίδα μας, εἶναι οἱ ιδιαίτερες συνθῆκες γιὰ τὶς ὁποῖες κάναμε λόγο πρὶν πάνω. Γιὰυτό, παράλληλα μὲ τὰ παιδαγωγικὰ μέτρα ποὺ προτείναμε, εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβωμε καὶ τὰ παρακάτω κοινωνικὰ μέτρα: α) Νὰ γενικευθῆ ὁ θεσμὸς τῶν Νηπιαγωγείων, β) Νὰ γενικευθῆ καὶ βελτιωθῆ ὁ θεσμὸς τῶν μαθητικῶν συσσιτίων, γ) Νὰ ὁλοκληρωθῆ ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια.

Ἄλλὰ, ἀσφαλῶς, θὰ ἔχωμε ὅλοι ἀντιληφθῆ πὼς, καὶ μὲ τὴ σημερινὴ πραγματικότητά, δὲν ὑπάρχει χῶρος (καὶ λόγος) γιὰ θρήνους. Παρὰ γιὰ αἰσιόδοξη ἀναμονή.

ΒΑΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

ΣΠΥΡΟΥ ΚΟΚΚΙΝΗ

Βιβλιοθηκάρου της Βιβλιοθήκης του Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου

Ἡ κύρια ἐπιδίωξη μιᾶς σχολικῆς βιβλιοθήκης πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἰκανότητά της νὰ ἀνταποκριθῆ στίς μορφωτικές ἀνάγκες τῶν ἀνηλίκων καὶ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργο τοῦ σχολείου ἐνισχύοντας τὴν ἀναγνωστικὴ διάθεση τῶν παιδιῶν μὲ τὸν ἀπώτερο σκοπὸ, ὅταν τὰ ἐνηλικιωθῶν, νὰ εἶναι ἰκανὰ νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ βιβλία ἐπαγωγικὰ καὶ νὰ ὠφελοῦνται ἀπ' αὐτά.

Ἡ ὑπαρξὴ σχολικῆς βιβλιοθήκης δίνει τὴν εὐκαιρία καὶ ἐνθαρρύνει τὰ παιδιά ν' ἀναπτύξουν τίς δημιουργικὲς ἰκανότητές τους, νὰ χρησιμοποιοῦν τίς ἐλεύθερες ὥρες τους ἐπιμελῶς, νὰ σκέπτονται εὐρύτερα καὶ νὰ ἐκφράζονται ἐλεύθερα.

Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀγάπης γιὰ τὸ βιβλίον στίς παιδικὲς ψυχὲς ἐπιτυγχάνεται μόνον μὲ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς σχολικῆς βιβλιοθήκης. Γιατὶ δὲν ἔχει καμιά ἀξία νὰ διδάσκουμε τὸ παιδί ἀνάγνωσθι ὅταν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναχώρησή του ἀπ' τὸ σχολεῖο δὲν ὑπάρχουν στὴ διάθεσή του βιβλία. Κι ὅλοι ξέρουμε πὼς οἱ πιὸ εὐνοϊκὲς συνθῆκες γιὰ ν' ἀποκτήσῃ κανένας καλὸ γούστο γιὰ τὸ βιβλίον καὶ τὴν συνήθεια τοῦ διαβάσματος παρουσιάζονται κατὰ τὴν νεανικὴ ἡλικία.

Ἡ σχολικὴ βιβλιοθήκη εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο ἐξοπλισμοῦ τοῦ σχολείου, ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιότερη ἐπένδυση γιὰ τὴ νεότητα καὶ οἱ σχετικὲς δαπάνες δὲν πρέπει ποτὲ νὰ θεωροῦνται ὡς ἀδικαιολόγητο ἔξοδο. (*)

Ὁ λόγος τοῦ Θεοδώρου Ρουσβελτ «μετὰ τὴν ἐκκλήσιάν καὶ τὸ σχολεῖο ἡ βιβλιοθήκη ἀσκεῖ τὴν πλέον θετικὴν ἐπίδρασιν» εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἀληθινός.

✱

Προκειμένου νὰ συγκροτήσουμε μιὰ συλλογὴ βιβλίων γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς πυρῆνα σχολικῆς βιβλιοθήκης θὰ πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας τὴ γεωγραφικὴ καὶ ἱστορικὴ θέσι τῆς κοινότητος καὶ τίς εἰδικὲς ἀνάγκες της, τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ κοινωνικοὺς παράγοντες, τὰ μέσα ψυχαγωγίας, τὴ μορφωτικὴ κατάρτιση, τίς προτιμήσεις καὶ τὴν ἡλικία τῶν ἀναγνωστῶν ποὺ θὰ ἐξυπηρετηθοῦν.

(*) Σύμφωνα μὲ τίς στατιστικὲς πληροφορίες τῆς Ε.Σ.Υ.Ε., στὰ πιὸ πρόσφατα στοιχεία ποὺ ἀνακοινώθηκαν γιὰ τὴν Πρωτοβάθμια Ἐκπαίδευση καὶ ποὺ ἀναφέρονται στὸ σχολικὸ ἔτος 1961-62. Μαθαίνουμε ὅτι ἀπὸ τὰ 9.292 ἡμερήσια δημόσια σχολεῖα πρωτοβαθμίου ἐκπαιδεύσεως ἔχουν βιβλιοθήκες γιὰ τοὺς μαθητές τους—μὲ πάνω ἀπὸ 100 τόμους—μόνον 1.909 σχολεῖα. Δηλαδή περίπου ἕνα 20%!

Γιὰ τὴν Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση μαθαίνουμε, γιὰ τὸ ἴδιο σχολικὸ ἔτος 1961-62, ὅτι τὰ 522 ἡμερήσια δημόσια γυμνάσια διαθέτουν στίς βιβλιοθήκες γιὰ τοὺς μαθητές τους 147.449 τόμους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀνέρχεται σὲ 225.237 χιλιάδες, ἀναλογεῖ σὲ καθὲν ἡμῶν μισὸ περίπου βιβλίον!!!

Αὐτὴ εἶναι ἡ θλιβερὴ κατάστασι τῶν σχολικῶν βιβλιοθηκῶν, σήμερα.

* Ἀπληροαιωμένα κείμενα πού ἀφοροῦν ὑγιεινή, ἐπιστήμες, τεχνικά καί γεωγραφικά βιβλία πρέπει νά ἀποσύρῳνται ἢ νά ἀντικαθίστανται ἀπό νέες ἐκδόσεις.

* Πρέπει ν' ἀποφεύγετε νά ἐκλιπαρεῖτε γιά δωρεές βιβλίων πρὸς τὴ βιβλιοθήκη γιὰτὶ συνήθως τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι ἀκατάλληλα. Σὲ περίπτωση δωρεῶν ἢ ἐκλογή πρέπει νά γίνεται ἀπὸ τὸ βιβλιοθηκάριο.

* Νὰ σκέπτεσθε πρὶν ἀποφασίσετε νά παραγγείλετε βιβλία ἐὰν ἀνταποκρίνονται στὶς ἀνάγκες τῶν ἀναγνωστῶν σας.

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης εἶναι ἀπαραίτητο νά κερδηθῆ ἡ εὐνοία τῆς κοινότητος. Θὰ πρέπει νά ἐξηγηθῆ στοὺς κατοίκους ἡ χρησιμότητά της, νά δημιουργηθοῦν σχέσεις μὲ τὴ συμμετοχὴ πολιτῶν διαφόρων τάξεων στὴ διοικοῦσα ἐπιτροπὴ της, νά ὁργανώνονται στὴ βιβλιοθήκη πρόγραμμα ποικίλων καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, ὥστε νά γίνῃ ἓνα δραστήριο πνευματικὸ κέντρο γιὰ ὅλη τὴν κοινότητα. Ἡ παλιὰ ἀντίληψη πού εἶχε ἐπικρατήσῃ γιὰ τὴ βιβλιοθήκη σὰν ἀποθήκης βιβλίων θὰ πρέπει νά ἀναθεωρηθῆ καὶ νά γίνῃ ἀπ' ὅλους κατανοητὸ ὅτι ἡ βιβλιοθήκη εἶναι ἓνας ζωντανὸς ὁργανισμὸς πού μπορεῖ νά συμβάλῃ στὴν ἀνάπτυξη ὁλόκληρης τῆς περιοχῆς.

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι μόνο πὼς νά ἰδρῦσουμε τὴ βιβλιοθήκη καὶ νά προμηθευτοῦμε βιβλία. Ἡ ἔννοια τῆς βιβλιοθήκης δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀπόκτηση βιβλίων ἀλλὰ ἡ χρησιμοποίησις τῶν βιβλίων καὶ ἡ διείσδυσις τῆς βιβλιοθήκης στὴ ζωὴ τῶν μικρῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ γενικὰ τῶν κατοίκων τῆς κοινότητος ὥστε νά τὴν θεωροῦν μιὰ βιβλιοθήκη γιὰ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ χρῆσι.

Πηγὲς προμηθείας βιβλίων, περιοδικῶν καὶ λοιπῶν ἐντύπων ὑπάρχουν πολλές. Ἀρκεῖ ὁ ὑπεύθυνος ὁργανωτὴς τῆς βιβλιοθήκης νά ἔχει ζωηρὸ ἐνδιαφέρον καὶ νά κινηθῆ σὲ διάφορες κατευθύνσεις. Δὲν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ δουλειὰ αὐτὴ χρειάζεται πάθος πάνω ἀπ' ὅλα καὶ δὲν πρέπει νά τὰ περιμένουμε ὅλα ἔτοιμα. Ἐκτὸς τῶν κρατικῶν ἢ δημοτικῶν χορηγήσεων, τῶν δωρεῶν ἰδιωτῶν κ.λ.π., θὰ πρέπει νά ἐξαντλήσουμε κάθε πηγὴ προμηθείας ἐντύπων πού μᾶς ἐνδιαφέρουν. Ὁ ὑπεύθυνος τῆς βιβλιοθήκης καὶ τὸ συμβούλιό της θὰ πρέπει νά ἀπευθυνθοῦν ἰδιαίτερα σὲ κρατικὰς ὑπηρεσίαις καὶ κοινωφελεῖς ὁργανισμοὺς, σὲ πνευματικὰ ἰδρύματα καὶ βιβλιοθηκῆς, σὲ ἐπιστήμονες καὶ συγγραφεῖς πού κατάγονται ἀπὸ τὴν περιοχὴ, ἀκόμα δὲ ν' ἀναπτύξουν καὶ τὶς ἀνταλλαγὰς συλλογῶν βιβλίων μὲ γειτονικὰς βιβλιοθηκῆς.

Ὅλο τὸ ἔντυπο ὑλικὸ πού θὰ συγκεντρωθῆ στὴ σχολικὴ βιβλιοθήκη θὰ πρέπει νά ταξινομηθῆ. Ταξινόμησις δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὴ μέθοδο ὁμαδικῆς κατάταξης τῶν βιβλίων σὲ μιὰ λογικὴ σειρὰ, σύμφωνα μὲ τὸ θέμα τοῦ καθ' ἑνός, καὶ ἡ ἀρίθμησή τους πού θὰ δείχνῃ τὴν εἰδικὴ κατηγορία ὅπου ὑπάγονται. Ὁ Ἀμερικανὸς Μέλβιλ Ντιούη ἐπενόησε τὸ σύστημα δεκαδικῆς κατάταξης τῶν βιβλίων μὲ βάση τὴ διαίρεσις τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ὅπως διατυπώθηκαν ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη. Σ' αὐτὴ τὴν κατάταξιν οἱ ἑννέα κατηγορίαι τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἀριθμοῦνται ἀπὸ τοῦ 100 ἕως τοῦ 900. Ἐγκυκλοπαίδειαι καὶ λοιπὰ ἔντυπα γενικοῦ περιεχομένου σχηματίζουν δική τους ὁμάδα ὑπὸ τὸν ἀριθμὸ 000. Κάθε κατηγορία διαιρεῖται σὲ δέκα διαιρέσεις καὶ κάθε διαίρεσις σὲ δέκα ὑποδιαίρεσεις. Περαιτέρω ἀναλυτικὴ

ταξινόμηση γίνεται με δεκαδικούς αριθμούς. Κάθε αριθμός αντιστοιχεί σὲ θέμα. Ὁ πίνακας τῶν υποδιαίρεσεων ποὺ δημοσιεύεται ἐδῶ δὲν εἶναι πλήρης ἐπειδὴ προορίζεται γιὰ τὴν ὁργάνωση μικρῶν βιβλιοθηκῶν.

α' ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ

000	Ἔργα Γενικῆς Φύσεως
100	Φιλοσοφία
200	Θρησκεία
300	Κοινωνικὲς Ἐπιστῆμες
400	Φιλολογία
500	Θεωρητικὲς Ἐπιστῆμες
600	Ἐφαρμοσμένες Ἐπιστῆμες
700	Καλὲς Τέχνες, Ψυχαγωγία
800	Λογοτεχνία
900	Ἱστορία

β' ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΝ

000	ΕΡΓΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ
010	Βιβλιογραφία
020	Βιβλιοθηκονομία
030	Γενικὲς Ἐγκυκλοπαίδειες
040	Συλλογὲς Δοκιμίων Γενικῆς Φύσεως
050	Περιοδικὰ Γενικῆς Φύσεως
060	Ἀκαδημίες, ἄλλα Ἰδρύματα, Μουσεῖα
070	Δημοσιογραφία
080	Συλλογὲς Βιβλίων
090	Σπάνια βιβλία
100	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
110	Μεταφυσικὴ
120	Μεταφυσικὲς Θεωρίες
130	Κλάδοι τῆς Ψυχολογίας
140	Φιλοσοφικὰ Συστήματα
150	Ψυχολογία
160	Λογικὴ
170	Ἠθικὴ
180	Ἀνατολικὴ καὶ Ἀρχαία Φιλοσοφία
190	Νεώτερη Φιλοσοφία
200	ΘΡΗΣΚΕΙΑ
210	Φυσικὴ Θρησκεία
220	Βίβλος
230	Δογματικὴ Θεολογία
240	Πρακτικὴ Θεολογία
250	Ποιμαντορικὴ Θεολογία
260	Ἐκκλησιαστικὴ Θεολογία
270	Ἱστορία τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν
280	Χριστιανικὲς Ἐκκλησίαι καὶ Αἵρέσεις
290	Ἄλλες Θρησκείαι

300	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
310	Στατιστική
320	Πολιτικές Έπιστήμες
330	Οικονομικές Έπιστήμες
340	Δίκαιο
350	Δημόσια Διοίκηση
360	Κοινωνική Πρόνοια
370	Έκπαίδευση
380	Έμπόριο
390	Ήθη και Έθιμα
400	ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
410	Συγκριτική Φιλολογία
420	Άγγλική Γλώσσα
430	Γερμανική και άλλες Τευτωνικές Γλώσσες
440	Γαλλική, Προθηγγιανή και Καταλανική Γλώσσα
450	Ίταλική, Ρουμανική και Ρωμανική Γλώσσα
460	Ίσπανική Γλώσσα, Πορτογαλλική Γλώσσα
470	Λατινική Γλώσσα
480	Έλληνική Γλώσσα
490	Άλλες Γλώσσες
500	ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
510	Μαθηματικά
520	Άστρονομία
530	Φυσική
540	Χημεία, Όρυκτολογία, Κρυσταλλογραφία
550	Γεωλογία
560	Παλαιοντολογία
570	Βιολογία
580	Βοτανική
590	Ζωολογία
600	ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
610	Ίατρική
620	Μηχανική
630	Γεωργία
640	Οικιακή Οικονομία
650	Έπιχειρήσεις και Μέθοδοι Έπιχειρήσεων
660	Βιομηχανική Χημεία
670	Βιομηχανία
680	Βιομηχανία, Βιοτεχνία
690	Οικοδομική

(Συνέχεια στο επόμενο)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΤΟΣ Δ' — ΤΕΥΧΟΣ 19 — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1966

ΔΙΕΥΘΙΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΣΤΗ ΣΚΩΤΙΑ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΜΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΜΠΗ

Διευθυντοῦ Παιδαγ, Ἀκαδημίας Θεσ)νίκης

Εἶχα ἐφέτος τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶ μερικὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια (Colleges of education) τῆς Σκωτίας καὶ νὰ μελετήσω τὸν τρόπο ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας των, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι τοῦ 1960, ποὺ τὰ ἔφερε στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν παιδαγωγικῶν ἰδρυμάτων τῆς χώρας αὐτῆς, σὲ ὄ,τι ἀφορᾷ τὸν ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸν τῶν διδασκάλων τῆς Α) βαθμίου καὶ Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως. Ὅ,τι εἶδα καὶ ἄκουσα θεώρησα καθήκον μου νὰ τὸ φέρω στὴ δημοσιότητα, λόγῳ τῆς ἐπικαιρότητος τοῦ θέματος τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν δικῶν μας Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, ὄχι γιὰ «νὰ κομίσω γλαυκὰ εἰς Ἀθήνας» ἀλλὰ γιὰ νὰ δώσω καὶ ἐγὼ τὴν εὐκαιρία νὰ διεξαχθῆ μιὰ συζήτησι πᾶνω στὸ θέμα αὐτό, με ἀπώτερο σκοπὸ τὴν καλύτερη ἀξιοποίησι τοῦ τριετοῦς κύκλου σπουδῶν, ποὺ καθιερώθηκε ἀπὸ ἐφέτος στὴ χώρα μας, σύμφωνα με τὸ Β.Δ) γμα 4379) 64.

Στὴ Σκωτία μέχρι τοῦ 1960 οἱ σπουδὲς στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια ἦταν διετείς. Ὑστερα ἀπὸ εἰσήγησι Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ποὺ μελέτησε τὸ φλέγον γιὰ τοὺς Βρεταννοὺς πρόβλημα τῆς καλυτέρας καταρτίσεως τῶν διδασκάλων Α) βαθμίου καὶ Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας ἀῤῥησε τὰ χρόνια σπουδῶν σὲ τρία. Ὁ σχετικὸς Νόμος ψηφίστηκε τὸ 1957 καὶ ὤριζε ὡς χρόνον πρώτης ἐφαρμογῆς τοῦ νέου μέτρου τὸ Ἀκαδημ. ἔτος 1960 — 61. Στὸ διάστημα ποὺ μεσολάβησε πολλοὶ παιδαγωγοὶ καὶ εἰδικὰ Συμβούλια ἀσχολήθηκαν με τὰ προβλήματα, ποὺ θὰ δημιουργοῦσε ἢ αῤῥησει τῶν ἐτῶν φοιτήσεως ἀπὸ δύο σὲ τρία, ὥστε νὰ ἀξιοποιηθῆ τὸ τρίτον ἔτος σπουδῶν. Ἀκόμη καὶ πανεπιστημιακοὶ καθηγηταὶ θεώρησαν τὸ θέμα πολὺ σοβαρὸ καὶ ἀσχολήθηκαν με αὐτό, με θερμὸ διαφέρον καὶ ἀντικειμενικότητα. Ἔτσι ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ τοῦ νέου μέτρου, παρὰ τίς δυσκολίας ποὺ ὄπως ἦταν φυσικὸ παρουσιάστηκαν, ἦταν ἀρκετὰ ἐπιτυχῆς, καθὼς ἀποδεικνύουν τὰ ἀποτελέσματα στὰ πέντε χρόνια ποὺ πέρασαν.

Ἡ ἐπιτυχία αὐτή καθὼς καὶ ἡ ἐκδηλη αἰσιοδοξία γιὰ τὴν ἀκόμη μεγαλύτερη ἀξιοποίησι τοῦ θεσμοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων γενικώτερα, ὀφείλεται χωρὶς ἄλλο στὴ σχολαστικὴ μελέτη ἀπὸ κάθε ἀποψι, μὲ κάθε δυνατὴ ἀνεσι καὶ ἀπὸ ὄλους τοὺς ἐνδιαφερομένους τοῦ προβλήματος τῆς ἀρτιωτέρας καταρτίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς Α) βαθμίου καὶ δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως. Προξενεὶ κατάπληξι τὸ πλῆθος τῶν φυλλαδίων ποὺ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ οἱ διάφορες Ἐπιτροπὲς κυκλοφόρησαν, καθὼς καὶ ἡ πλούσια ἀρθρογραφία γύρω ἀπὸ τὸ ζωτικὸ τοῦτο ζήτημα. Οἱ Βρετανοί, ὅπως εἶναι γνωστό, διακρίνονται ἀνέκαθεν γιὰ τὸν ἐμπειρισμὸ, τὸ ρεαλιστικὸ τους πνεῦμα καὶ τὴν συντηρητικότητά τους. Διστάζουν νὰ κάνουν ἀλλαγές, τίς πραγματοποιοῦν ὁμως μόλις πείσθουν γιὰ τὴν ὠφελιμότητά τους. Προχωροῦν πάντα προσεκτικὰ, χωρὶς βιασύνῃ καὶ εἶναι σίγουροι γιὰ κάθε βῆμα προόδου, ποὺ ἐπιχειροῦν. Παρατηρῶντας τίς ἐνέργειές τους μέσα σὲ μερικὰ χρονικὰ διαστήματα τοὺς βρίσκομε πολὺ συντηρητικούς. Τὸ πρᾶγμα ὁμως διαφέρει ὅταν ἐξετάζωμε χρονικὲς περιόδους μεγαλύτερες. Μιὰ ἀναδρομὴ π.χ. στὰ τελευταῖα χρόνια καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τότε ποὺ τέθηκε σὲ ἐφαρμογὴ ὁ περίφημος ἐκπαιδευτικὸς Νόμος τοῦ 1944, δείχνει στὸν κάθε ἐρευνητὴ ὅτι πραγματοποιήθηκε μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ καὶ πρόοδος, ποὺ κινεῖ τὸν θαυμασμὸ. Νέοι τύποι σχολείων καὶ προγραμμάτων παρουσιάστηκαν ἀπὸ τότε πολλοί, ποὺ διαρκῶς τροποποιοῦνται πρὸς τὸ καλύτερο γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τίς πολλαπλὲς ἀνάγκες ποὺ δημιουργεῖ ὁ ὄλοένα μεταβαλλόμενος πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς μας. Θὰ μπορούσαμε χωρὶς δισταγμὸ νὰ χαρακτηρίσωμε ὅ,τι πραγματοποιήθηκε στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ στὰ τελευταῖα 20 χρόνια ὡς ἓνα ἐκπαιδευτικὸ κίνημα ἀφάνταστα προοδευτικὸ στὸ σύνολό του.

Ἀσφαλῶς οἱ περισσότερες χῶρες παρουσίασαν στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια σημαντικὲς προόδους στὸν ἐκπαιδευτικὸ τομέα. Ἐλάχιστες ὁμως εἶναι οἱ χῶρες ποὺ πέτυχαν — ὅπως ἡ Μεγ. Βρεταννία — νὰ πραγματοποιήσουν κατὰ τρόπο εἰρηνικὸ καὶ πολιτισμένον, μὲ τὴν ὁμόφωνῃ σχεδὸν συγκατάθεσι ὄλων τῶν κομμάτων τῆς χώρας τῶν ἀλματώδεις ἀλλαγές καὶ προόδους στὸ χῶρον τῆς ἀγωγῆς. Χωρὶς οἱ Βρετανοὶ νὰ ἀρνοῦνται τὴν παράδοσι, ὅπως θὰ ἤθελε ὁ Ρουσσώ, διαλέγουν ἀπὸ αὐτὴν ὅ,τι καλύτερο καὶ δοκιμασμένον ὑπάρχει καὶ τὸ συσσωματώνουν κατὰ τρόπο δυναμικὸ μὲ ὅ,τι καλὸ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ τὸ παρὸν — δικό τους ἢ ξένο — στὴν προσπάθειά τους νὰ οἰκοδομήσουν ἓνα καλύτερον ἐκπαιδευτικὸ μέλλον γιὰ τὰ παιδιά τους καὶ γιὰ τὸν τόπον τους. Θὰ μπορούσε ἴσως αὐτὸ ποὺ γίνεται σὲ κράτη ὅπως ἡ Μεγ. Βρεταννία νὰ μᾶς γίνῃ παράδειγμα πρὸς μίμησι. Ἀπὸ πέρσι ἔχει εἰσαχθῆ μιὰ νέα ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι μὲ Βασ. Δ) γμμα στὴ χώρα μας, (1) τόσο ἀναγκαῖα ἄλλωστε ὕστερα ἀπὸ τὴν σύγκρουσι τῆς Πατρίδος μας μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινὴ Ἀγορά. Ἡ μεταρρύθμισι αὐτὴ ἔχει συμπεριλάβει καὶ τίς Παιδαγωγικὲς μας Ἀκαδημίες. Θὰ μπορούσαμε, ἐκμεταλλεῦόμενοι τὴν πείρα τῶν ἄλλων — καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι τῶν Βρεταννῶν — νὰ καταρτίσωμε εἰδικὲς Ἐπιτροπὲς καὶ Συμβούλια, ἀπὸ ἐμπειρογνώμονες ἐκπαιδευτικούς μας, γιὰ τὴ μελέτη μὲ κάθε λεπτομέρεια τῶν προβλημάτων ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν μὲ βάσι τὴν ἐλληνικὴν πραγματικότητά καὶ σὲ συνδυασμὸ πρὸς ὅ,τι συμβαίνει στίς ἄλλες χῶρες, ποὺ πραγματοποιήσαν ἀνάλογες ἀλλαγές καὶ μεταρρυθμίσεις στὸ θεσμὸ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν τους τὰ τελευταῖα μεταπολεμικὰ χρόνια. Θὰ ἔπρεπε, νομίζω, τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας νὰ στείλῃ μερικὸς πεπειραμένους ἐκπαιδευτικούς μας στὸ ἐξωτερικὸ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτό, ὥστε νὰ ἔχωμε τὴν δυνατότητα νὰ πραγματοποιήσωμε στὴν πράξι τὴν καλύτερη δυνατὴ ἀναδιοργάνωσι τοῦ θεσμοῦ τῶν Παιδα-

(1) Ἡ προηγούμενη μεταρρυθμιστικὴ προσπάθεια ἔγινε τὸ 1959. Βλέπε σχετικῶς εἰς Δελτίον Ὑπηρεσίας Μελετῶν καὶ Συντονισμοῦ, ἀριθμ. 8, τόμ. Γ' (1959) τευχὸς V—VI καὶ ἀριθμ. 28, τόμ. ΣΤ' (1964) τευχὸς III.

γωγικών Ἀκαδημιῶν μας. Γιατί είναι ἀνάγκη οἱ θεσμοὶ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν στὶς διαρκῶς μεταβαλλόμενες συνθήκες τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἂν θέλωμε στ' ἀλήθεια νὰ ἀναγνωρίζωμαστε ὡς ἰσότιμα μέλη τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Κοινότητος.

Τὸ καλοκαίρι ποῦ μᾶς πέρασε ἐπισκέφθηκα μερικά Παιδαγωγικά Κολλέγια — ἀντίστοιχα πρὸς τὶς δικές μας Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες — τῆς Σκωτίας καὶ παρακολούθησα, στὸ χρόνο ποῦ εἶχα στὴ διάθεσί μου, τὴν ὀργάνωσι καὶ λειτουργία τους, χωρὶς φυσικὰ νὰ μπορῶ νὰ πῶ ὅτι μελέτησα ὅλα τους τὰ προβλήματα ἢ ὅτι ἔλυσα ὅλες μου τὶς ἀπορίες, γιατί ἔφτασα ἐκεῖ μὲ τὴν ἐναρξὶ σχεδὸν τῶν θερινῶν τους διακοπῶν καὶ γιατί τὸ προσωπικὸν τους ἦταν πολὺ ἀπασχολημένο μὲ τὴν ὀργάνωσι καὶ λειτουργία τῶν θερινῶν μαθημάτων, προοριζομένων γιὰ τὴν ἐνημέρωσι καὶ ἐπιμόρφωσι τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐκπαιδευτικῶν Α) βαθμίου καὶ Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως. Ἐλπίζω πάντως ὅτι θὰ ἔχω μιὰν ἄλλην εὐκαιρίαν στὸ ἐγγὺς μέλλον νὰ ξαναεπισκεφθῶ τὰ ἱδρύματα αὐτὰ γιὰ τὴν ἐλοκλήρωσι τῆς μελέτης μου. Τὸν περισσότερο χρόνο μου ἀφιέρωσα στὴν ἐπίσκεψιν τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τοῦ Moray Hoyle (Ἐδιμβούργο) καὶ τοῦ Dundee, ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς Σκωτίας. Ἀνάμεσα στὰ Κολλέγια αὐτὰ, ὅπως σὲ ὅλα γενικὰ τὰ Κολλέγια τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας, παρατηροῦνται διαφορῆς ποῦ τὶς ἐπιβάλλουν οἱ κατὰ τόπους συνθήκες καὶ ἀνάγκες, ἢ παράδοσι καὶ ἢ ἱστορία τῶν Κολλεγίων. Ὑπάρχει, ὅπως ξέρομε, στὴ χώρα αὐτὴ ἢ παράδοσι τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ μαζί ἢ συνείδησι, ὅτι κάθε ἐκπαιδευτικὸν Ἰδρυμα προορίζεται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὀφιστοὺς ἐθνικοὺς σκοποὺς — νὰ συμβάλῃ οὐσιαστικὰ στὴν ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ εὐημερία. Ἡ συναίσθησι αὐτὴ τῆς ἀποστολῆς κάθε πνευματικοῦ ἱδρύματος ὑποχρεώνει καὶ τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια νὰ βρίσκωνται σὲ στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ περιβάλλον τους καὶ νὰ εἶναι πάντα ἐνήμερα τῶν ἀναγκῶν, τῶν πόθων καὶ τῶν ἰδανικῶν τῶν ἀνθρώπων στὴν ὑπηρεσία τῶν ὁποίων ἔχουν ταχθῆ. Παρ' ὅλες ὅμως τὶς παρατηρούμενες διαφορῆς, ποῦ ὅπως φαίνεται εἶναι ἀναπόφευκτες, εἶναι φανερὴ ἢ προσπάθεια κάποιου συντονισμοῦ καὶ ἢ ὑπαρξὶ ὁμοιογενείας στοὺς σκοποὺς καὶ τὶς γενικὲς κατευθύνσεις σήμερα, γιατί ἀποτελεῖ κοινὴ σὲ ὅλους τοὺς Βρεταννοὺς πεποιθήσι πῶς ἢ χώρα τους πρέπει νὰ ἔχῃ σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα ἐκπαιδευτικοὺς μορφωμένους καὶ ἐξ ἴσου ἱκανοὺς, ἂν θέλῃ νὰ διατηρήσῃ τὴν θέσιν τῆς ὡς κράτος πρωτοποριακὸν στὸν μεταπολεμικὸν κόσμον.

Σκοποὶ τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων

Στὴν Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ὑπάρχουν δύο τύποι Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων: ἐκεῖνα ποῦ μορφώνουν μονάχα δασκάλες καὶ νηπιαγωγούς καὶ ἐκεῖνα ποῦ πέραν τούτου δέχονται ἀποφοίτους τῶν Πανεπιστημίων ἢ ἄλλων Ἀνωτάτων Σχολῶν, ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ διδάξουν στὴν Α) δάθμιο ἢ τὴν Β) δάθμιο Ἐκπαίδευσι, ἢ ἀκόμη ἀποφοίτους τῆς Β) βαθμίου ἐκπαιδεύσεως ποῦ θέλουν νὰ πάρουν κάποια ἄλλη εἰδικότητα, συνήθως καθηγητοῦ τεχνικῶν, μουσικῆς ἢ σωματικῆς ἀγωγῆς. Παλαιότερα ἕνας ἀπόφοιτος Πανεπιστημίου, ἔχοντας στὸ πτυχίον του «ἄριστα», ἐθεωρεῖτο ἱκανὸς νὰ διδάξῃ χωρὶς νὰ ἔχῃ εἰδικὴ παιδαγωγικὴ κατάρτισι. Αὐτὸ ἴσχυε στὴν Ἀγγλίαν ὅχι ὅμως καὶ στὴ Σκωτίαν. Στὴν Σκωτίαν ὁ πτυχιούχος Πανεπιστημίου ὄφειλε νὰ παρακολουθήσῃ ἕνα κύκλον παιδαγωγικῶν μαθημάτων διαρκείας 2 ἢ 3 τριμήνων καὶ νὰ ἀσκηθῆ πρακτικὰ στὸ διδάσκειν, προτοῦ νὰ τοῦ δοθῆ τὸ δικαίωμα νὰ διδάξῃ στὰ δημόσια σχολεῖα τῆς Σκωτίας. Τὸ μέτρο τοῦτο θεωρήθηκε ὡς τὸ πιὸ σωστὸ καὶ ἢ Κυβέρνησι ψήφισε γενικὸν νόμον, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1970 δὲν θὰ ἐπιτρέπεται σὲ κανένα πτυχιούχον Πανεπιστημίου ἢ ἄλλης Ἀνωτάτης Σχολῆς νὰ διδάξῃ στὰ δημόσια σχολεῖα ἂν δὲν ἔχῃ καὶ πιστοποιητικὸν παιδαγωγικῶν σπουδῶν — ἂν δηλ. δὲν εἶναι «προσοντοῦχος». Ὅλοι οἱ προσοντοῦχοι πτυχιούχοι θὰ καταγρά-

φωνται στους καταλόγους του Υπουργείου Παιδείας, πού θα τους εφοδιάζει με πιστοποιητικό πού θα φανερώνει τα επιστημονικά και παιδαγωγικά τους προσόντα. Οι ενδιαφερόμενοι με βάση το πιστοποιητικό αυτό θα προσλαμβάνονται από τις κατά τόπους Έκπαιδευτικές Αρχές, γιατί στη Μεγάλη Βρεταννία εφαρμόζεται η εκπαιδευτική αποκέντρωση σε μεγάλο βαθμό. Το τελευταίο τουτο νομοθετικό μέτρο δείχνει καθαρά την εκτίμησι της πολιτείας προς το έργο των Παιδαγωγικών Κολλεγίων, όπου σήμερα θεραπεύεται τόσο η έγκυκλοπαιδική μάθησι όσο και η παιδαγωγική επιστήμη και καταρτίζονται άριστα οι εκπαιδευτικοί κάθε βαθμίδος. Ειδικότερα στα Παιδαγωγικά Κολλέγια της Μεγάλης Βρεταννίας επιδιώκονται σήμερα οι έξης επί μέρους σκοποί:

1) Η προσωπική μόρφωσι του σπουδαστού, πού συνίσταται στη σπουδή ώρισμένων μαθημάτων σε επίπεδο πανεπιστημιακό. Κάθε σπουδαστής δηλ. οφείλει να διαλέξη ένα ή περισσότερα μαθήματα και να τα σπουδάση σε πλάτος και βάθος όσο γίνεται περισσότερο, άσχετα αν θα διδάξη στις κατώτερες ή τις ανώτερες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου ή στην πρώτη βαθμίδα της Β) βαθμίδου εκπαιδύσεως. Με τον τρόπο αυτό φαίνεται να επιδιώκεται — όπως μου είπαν οι συνάδελφοι των Παιδαγωγικών Κολλεγίων — η βαθμιαία έξομοίωσι των εκπαιδευτικών Α) βαθμίδου και Β) βαθμίδου Εκπαιδύσεως σε ό,τι αφορά την γενική τους μόρφωσι.

2) Η παιδαγωγική — και ψυχολογική — μόρφωσι του σπουδαστού, πού επιτυγχάνεται με την σπουδή ώρισμένων μαθημάτων, όπως είναι η Φιλοσοφία, η Ιστορία (γενική) και πολιτισμού), η Ψυχολογία, η Κοινωνιολογία και τα Παιδαγωγικά. Οι σπουδασταί καλούνται να γνωρίσουν θεωρητικά τα παιδιά των ήλικιών πού πρόκειται να διδάξουν και να μελετήσουν τις συνθήκες του κοινωνικού περιβάλλοντος, όπου τα παιδιά αναπτύσσονται και διαβιούν, και ιδιαίτερα πώς οι μεγάλοι σκέπτονται για τα παιδιά, πώς τα μεταχειρίζονται, τί είδους επιδράσεις ασκούν επάνω τους κλπ.

3) Η μύησι στις μεθόδους διδασκαλίας των μαθημάτων, πού πρόκειται να διδάξουν και η κατανόησι του θεωρητικού υπόβαθρου των τέτοιων μεθόδων. Ίδιαίτερη σημασία αποδίδεται στα μεθοδολογικά προβλήματα και των μαθημάτων εκείνων, πού αποσκοπούν στην ανάπτυξι και καλλιέργεια των δεξιοτήτων των μαθητών και πού συμβάλλουν στην πάρα πέρα απρόσκοπτη μόρφωσι, ανάλογα με το είδος των σπουδών πού θα ακολουθήσουν οι τρόφιμοι, ιδίως των σχολείων της Α) βαθμίδου και της πρώτης βαθμίδος της Β) βαθμίδου εκπαιδύσεως.

4) Η πρακτική άσκησι των σπουδαστών στο να διδάσκουν σωστά τα διάφορα μαθήματα και στο να παρατηρούν ψυχολογικά τους τροφίμους των, ώστε να φεύγουν από το Κολλέγιο με ικανοποιητική εμπειρία και στον τομέα αυτό. Για τον σκοπό αυτό διαθέτουν αρκετές ώρες κάθε εβδομάδα και μερικές εβδομάδες για την άσκησι των σπουδαστών σε σχολεία της πόλεως και της περιοχής στη διάρκεια των σπουδών τους, όποτε διακόπτονται τελείως τα μαθήματα. Η ανάληψη όλης της εργασίας της τάξεως από τον σπουδαστή για ώρισμένο χρονικό διάστημα κρίνεται απαραίτητη, για να αντιληφθῆ έγκαιρως ότι η εργασία μέσα στην τάξι δεν περιορίζεται μονάχα στην μετάδοσι γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά επεκτείνεται και στην άγωγή, την όλη διάπλασι των μαθητών. Παρέχεται ακόμη ή ευκαιρία στους σπουδαστές να γνωρίσουν και τους λοιπούς παράγοντες άγωγής — και ιδιαίτερα την οικογένεια — και να εκτιμήσουν σωστά την συμβολή τους στο έργο της άγωγής. Επί πλέον έχουν την ευκαιρία να επισκεφθούν όλους τους τύπους των σχολείων — όχι μόνο των σχολείων Α) βαθμίδου και Β) βαθμίδου Εκπαιδύσεως, πού φοιτούν όμαλά παιδιά, αλλά και των κάθε τύπου ειδικών σχολείων (για ανάμαλα δηλαδή, καθυστερημένα και έλαττωματικά παιδιά). Τέλος μπορούν να πάρουν μέρος και σε κάποια πειραματική ή έρευνητική εργασία, κάτω από την άμεση επίβλεψι και καθοδήγησι των καθηγητών τους.